MLADINSKI CENTER
NOVA GORICA

PROGRAM LOKALNE AKCIJSKE SKUPINE ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA ZA OBDOBJE 2017-2020

APRIL 2017

KOLOFON

Naslov dokumenta: Program Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2017-2020

Tip dokumenta: Program

Izdajatelj: Mladinski center Nova Gorica

Odgovorna oseba: mag. Lara Brun

Za Mladinski center Nova Gorica pripravila: Jelena Vukmir

Kraj: Nova Gorica

Datum: april 2017

Spletna stran: www.mc-ng.org

Člani LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica 2015-2018:

- Miha Kramli, predsednik,
- Vanesa Frančeškin,
- Meta Rutar,
- Marko Hlebec ,
- Simon Kragelj,
- Andrejka Markočič Šušmelj,
- Ana Raganzini.

Kazalo

1. UVOD 5

2. O LAS ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA 7

3. PROGRAM, IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS 9

3.1 PROGRAM LAS 2017-2020 9

3.2 IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS - Resolucija o nacionalnem programu na področju drog ter ostali dokumenti 9

3.3 IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS – Zakonodaja na področju drog 10

4. USKLADITEV TERMINOLOGIJE 11

4.1 UNIVERZALNA PREVENTIVA 12

4.2 SELEKTIVNA PREVENTIVA 13

4.3 INDICIRANA PREVENTIVA 13

4.4 OKOLJSKE STRATEGIJE 13

6. VSEBINSKA PODROČJA IN CILJI PROGRAMA DELOVANJA LAS ZA OBDOBJE 2017-2020 14

6.1 PREVENTIVA 16

6.1.1 Preventiva v šolskem okolju: IZVAJANJE PREVENTIVNIH DELAVNIC ZA OTROKE/MLADE 16

6.1.2 Preventiva v šolskem okolju: PREDAVANJA ZA PEDAGOŠKI KADER 17

6.1.3 Preventiva v družinskem okolju: PREDAVANJA O VZGOJI OTROK 17

6.1.5 Preventiva v lokalnem okolju in v civilni družbi: NOVEMBER-MESEC PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI 19

6.1.7 Drugi preventivni programi MONG – Dnevni center Žarek 20

6.2 SOCIALNA IN DRUGA OSKRBA TER ZDRAVSTVENA NEGA TRENUTNO NEOZDRAVLJIVIH ZASVOJENCEV ALI BOLNIKOV S KRONIČNO OMAMO 23

6.2.1 Šent, Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog 23

6.2.2 Zdravstvena in socialna obravnava uporabnikov drog 24

6.2.2.2 Center za socialno delo Nova Gorica 25

6.3 ZDRAVLJENJE IN SOCIALNO UREJANJE ZASVOJENCEV (TERAPIJA/ KURATIVA) 27

6.3.1 Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica 27

6.3.2 Visokopražni in reintegracijski programi 28

6.3.3 Terapevtska skupnost Srečanje 28

6.3.4 Projekt človek 29

6.4 OBVEŠČANJE JAVNOSTI IN SPODBUJANJE CIVILNE DRUŽBE K RAZUMEVANJU TEŽAV, POVEZANIH Z ZASVOJENOSTJO OD DROG-PROMOCIJA 31
6.5 DEJAVNOST ZA ZMANJŠEVANJE PONUDBE DROG 33
6.6 NOVEMBER-MESEC PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI 34
6.7 EVALVACIJA PROGRAMOV, RAZISKOVALNO DELO IN IZOBRAŽEVANJE 35
6.8 MEDNARODNO SODELOVANJE 37
6.9 KOORDINACIJA NA LOKALNI RAVNI 38
7. VIRI IN NOSILCI ODGOVORNOST ZA URESNIČEVANJE CILJEV PROGRAMA LAS 2017-2020 39
9. ZAKLJUČEK 40
10. VIRI IN LITERATURA 41
11. PRILOGE 43

1. UVOD

Prepovedane droge in druge škodljive snovi ter vedenja v današnjem času predstavljajo resno tegobo in oviro v vsakdanjem življenju. Problem ni osredotočen samo na posameznika, ki se sooča s kemično ali nekemično zasvojenostjo, zajema celotno družbo in odzive pomoči. Prepovedane droge, alkohol, igre na srečo, kajenje, uporaba interneta,… so za človeka v pretirani rabi škodljiva sredstva, ki so bolj ali manj dosegljiva. Potrebno je povečati ozaveščenost javnosti na področju vseh oblik zasvojenosti, spodbujati dialog in odpirati ter reševati pereče probleme na tem področju. Potrebno je prevzeti skupno odgovornost in vzpodbuditi vse člane družbe – skupine in posameznike, politiko, strokovnjake in splošno javnost, da v okviru medsektorskega sodelovanja vsak prispeva k reševanju problema zasvojenosti, tako prek ozaveščanja in informiranja široke javnosti kot delovanjem v različnih okoljih (šolsko, družinsko, prostočasno, lokalno…) za različne ciljne skupine (otroci, mladostniki, starši, vzgojitelji in učitelji, delodajalci, splošna in strokovna javnost…), seveda s pomočjo dokazano učinkovitih in znanstveno utemeljenih metod.

Problematiko prepovedanih drog v prvi vrsti ureja zakonodaja tega področja, poleg katere ima pomembno vlogo tudi Nacionalna strategija, ki določa smernice razvoja, delovanja in mehanizmov. Na lokalni ravni imajo koordinativno vlogo Lokalne akcijske skupine, ki so bile ustanovljene v občinah kot posvetovalna telesa županov.

Mestna občina Nova Gorica si v okviru Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti že vrsto let prizadeva, da bi z razvejano preventivo oz. ponudbo programov s področja zasvojenosti čim več pripomogla k preprečevanju ter zmanjšanju škodljivih posledic uporabe dovoljenih in nedovoljenih drog oz. vseh oblik zasvojenosti v lokalnem okolju. Razvoj kakovostne in trajnostne lokalne strategije na področju preprečevanja in zmanjševanja škodljivih posledic zasvojenosti je odvisen predvsem od posluha oblikovalcev politik v lokalni skupnosti in od stalne razpoložljivosti potrebnega financiranja. »Predvidljiva in stabilna finančna podpora je pogoj za trajnostno visokokvalitetno delo na področju preventive« (Standardi kakovosti preventivnih programov na področju drog, 2016, str. 24).

Po Odloku o spremembah in dopolnitvah Odloka o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica, ki ga je Mestni svet Mestne občine Nove Gorica sprejel na seji dne 7. januarja 2014, se aktivnosti s področja zasvojenosti iz sklopa A-Primarna preventiva za mestno občino prenesejo na Mladinski center Nova Gorica, kar zajema posamezne vsebine od 1. do 12. točke, medtem, ko isti odlok določa da LAS predlaga Mladinskemu centru financiranje oziroma sofinanciranje vsebin od 13. do 15. točke ter o tem obvesti občino. Z odlokom se na Mladinski center prenesejo izvajanje programa preventive v MONG ter koordinacija LAS.

Kot izvajalec preventive[1] in koordinator Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti v MONG si Mladinski center kot krovne cilje zadaja: uspešno nadaljevanje in

nadgradnjo izvajanja preventivnega programa v (pred)šolskem in družinskem okolju, preventivo v skupnosti in širši družbi.

Med krovne cilje delovanja LAS, glede na široko pokritost različnih programov v okviru preventive, zdravljenja in vzdrževanja v MONG vidimo pomembnost krepitve in tesnega sodelovanja že obstoječih struktur, ki delujejo na področju zasvojenosti na lokalni ravni, pa tudi povezovanja na regionalni, nacionalni in mednarodni ravni.

[1] Nadalje uporabljamo izraz preventiva in ne primarna preventiva. Glej poglavje 4. Uskladitev terminologije.

2. O LAS ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA

Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica (v nadaljnjem besedilu: LAS) je bila ustanovljena s sklepom župana dne 9. 10. 2003 z namenom usmerjanja in usklajevanja aktivnosti vezanih na problematiko drog na območju Mestne občine Nova Gorica (v nadaljevanju MONG).

LAS je strokovno in posvetovalno telo za župana. LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica povezuje in usklajuje delo in aktivnosti vseh, ki se ukvarjajo s področjem zasvojenosti na območju MONG. S svojim delom zagotavlja celovit pristop obravnavanja in urejanja problematike preprečevanja zasvojenosti v občini.

Naloge LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica so:

- skrbi, da je področje preprečevanja zasvojenosti ustrezno obravnavano v občinskih programskih dokumentih,
- spremlja, ugotavlja in ocenjuje stanje na področju preprečevanja zasvojenosti v občini in uresničevanje občinskega programa na področju preprečevanja zasvojenosti,
- usklajuje in povezuje nastajanje in izvajanje programov v občini, s katerimi se ureja področje preprečevanja zasvojenosti,
- daje pobude, predloge in priporočila za hitrejše uresničevanje programov in sprejetih usmeritev na področju preprečevanja zasvojenosti,
- spodbuja, povezuje in usklajuje delovanje organizacij, ki delujejo na področju preprečevanja zasvojenosti,
- spremlja terensko delo na področju zasvojenosti,
- obravnava druga vprašanja, pomembna za področje preprečevanja zasvojenosti.

Do leta 2013 je v skladu z Odlokom o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica (Uradni list RS, št. 78/2009 z dne 5. 10. 2009) izvajanje aktivnosti iz sklopa A – Primarna preventiva izvajala in koordinirala Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica v sodelovanju z Oddelkom za družbene dejavnosti MONG, ki je bil zadolžen za izvajanje administrativnih in tehničnih nalog.

Po Odloku o spremembah in dopolnitvah Odloka o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica, ki ga je Mestni svet Mestne občine Nove Gorica sprejel na seji dne 7. januarja 2014, se aktivnosti s področja zasvojenosti iz sklopa A-Primarna preventiva za mestno občino prenesejo na Mladinski center Nova Gorica, kar zajema posamezne vsebine od 1. do 12. točke, medtem, ko isti odlok določa da LAS predlaga Mladinskemu centru financiranje oziroma sofinanciranje vsebin od 13. do 15. točke ter o tem obvesti občino. Z odlokom se na Mladinski center prenesejo izvajanje programa preventive v MONG ter koordinacija LAS.

Mladinski center Nova Gorica že vrsto let izvaja delavnice in predavanja s področja primarne preventivne. Sodelovanje z LAS so pričeli leta 2010 z izvajanjem preventivne delavnice za učence 6. razreda »Odraščanje in mi«. S svojim delovanjem osveščajo mlade, njihove starše,

zaposlene v vzgojno-izobraževalnih institucijah ter lokalno in širšo javnost o tematikah zasvojenosti in opozarjajo na problematiko s tega področja.

3. PROGRAM, IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS

3.1 PROGRAM LAS 2017-2020

Program Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2017-2020 (v nadaljnjem besedilu: Program LAS 2017-2020) kot dokument služi predvsem za opredelitev ključnih usmeritev za delo za določeno obdobje. Cilji programa LAS 2017-2020 so opredeljeni za celotno načrtovano obdobje izvajanja programa.

Prednostne naloge in finančni načrt za uresničevanje ciljev so definirani in določeni v dokumentu Plan dela LAS za posamezno leto, ki ga kot izvajalec programa preventive in koordinator LAS pripravi Mladinski center Nova Gorica, člani LAS pa ga potrjujejo na seji LAS. Plan dela LAS za posamezno leto je operativni dokument, znotraj katerega se usklajuje konkretne ukrepe/dejavnosti za doseganje zadanih ciljev.

3.2 IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS - Resolucija o nacionalnem programu na področju drog ter ostali dokumenti

Dokument Program LAS 2017-2020 je oblikovan v skladu s smernicami Resolucije o nacionalnem programu na področju drog 2014-2020 (v nadaljnjem besedilu: ReNPPD14-20), Odloka o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica, Poročila o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova gorica za obdobje 2013-2016, Raziskave o življenjskem slogu otrok in mladih v MONG 2016, Rezultatov ankete med mladimi v okviru poročila NIJZ o stanju na področju prepovedanih drog v Sloveniji 2015 in 2016, Evropske raziskave o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino 2011, mednarodne raziskave Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji 2014, Resolucije o nacionalnem programu za mladino 2013-2022, Programa Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2012-2015, Poročila o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2007-2012 ter drugimi dokumenti s področja preventive in preprečevanja zasvojenosti.

Načrtovanje ReNPPD14-20 temelji na upoštevanju področne zakonodaje in drugih podzakonskih in strateških aktov različnih ministrstev, na rezultatih evalvacij pretekle strategije, novejših izsledkih znanosti, Strategije EU na področju drog 2013-2020 ter drugih dokumentih je pripravilo Ministrstvo za zdravje, kot pristojno ministrstvo, v sodelovanju z

devetimi ministrstvi in zunanjimi strokovnjaki ter predstavniki civilne družbe. Dokument je obravnavala in potrdila Komisija Vlade RS za droge (ReNPPD14-20).

3.3 IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS – Zakonodaja na področju drog

Zakonodaja in politika na področju drog v RS sta pogojeni tako z mednarodnim pravnim sistemom na tem področju kot številnimi spremenljivkami, kot so specifike razširjenosti uporabe drog, politične prioritete in finančne zmožnosti, dostopnost različnih storitev pomoči, družbena zaznava tega pojava in nenazadnje zemljepisna lega posamezne države. Pri razvoju politike je nujno upoštevati še vedno bolj pereče probleme kot so revščina, izključenost, socialna neenakost, diskriminacija in stigma.

Temeljna zakonodaja na področju prepovedanih drog je bila pripravljena s strani Organizacije združenih narodov. O tem da so droge in različne zasvojenosti kompleksen in globalen problem priča dejstvo, da so skoraj vse države podpisnice konvencij Organizacije združenih narodov na področju drog. Učinkovit pristop k problematiki vključuje skupno, usklajeno in celovito reševanje na vseh ravneh.

Temeljna zakona na področju prepovedanih drog v Sloveniji sta bila sprejeta v letih 1999 in 2000, in sicer:

- Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (Uradni list RS, št. 98/8 in 2/04 – ZPNNVSM; v nadaljnjem besedilu: ZPUPD), opredeljuje organiziranost in financiranje področja ter določa ukrepe in aktivnosti za zmanjševanje povpraševanja po drogah kot so informativne kampanje, preventivni programi, dejavnosti zdravstvene in socialne oskrbe, programi zmanjševanja škode ter aktivnosti raziskovanja, spremljanja in analize stanja na področju problematike uporabe drog.

- in Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (Uradni list RS, št. 108/99, 44/00, 2/04 – ZZdrl-A, 47/04 – ZdZPZ; v nadaljnjem besedilu: ZPPPD), cilj katerega je zmanjšanje ponudbe prepovedanih drog. Zakon določa pogoje, pod katerimi sta dovoljena proizvodnja in promet s prepovedanimi drogami ter posest prepovedanih drog in sankcije za tiste, ki ne upoštevajo določil zakona.

Ključen dokument v okviru zmanjševanja povpraševanja po prepovedanih drogah je tudi Kazenski zakonik RS. V členih 186 in 187 so opredlejena kazniva ravnanja povezana s prepovedanimi drogami, predhodnimi sestavinami za proizvodnjo prepovedanih drog in nedovoljenimi snovmi v športu, ter kazni za kršilce.

(Povzeto po ReNPPD14-20)

4. USKLADITEV TERMINOLOGIJE

Sodobni pristopi na področju preventive narekujejo uporabo nove terminologije. V planu dela LAS 2016 je namreč bila uporabljena še prejšnja terminologija, ki se uporablja tako v Odloku, Poročilu LAS 2007-2011, Programu LAS 2012-2015.

Po nekdanjem konceptu, ki je temeljil na medicinskem pristopu se je preventiva delila na primarno, sekundarno in terciarno preventivo. Nekdanja paradigma je v sodobnem času uporabna predvsem pri opredelitvi razvojne stopnje patologij, se pa šteje kot manj primerna za opis kompleksnosti človeškega vedenja, predvsem tistega, ki ne kaže znakov disfunkcionalnosti ali patologije. (Brotherhood, A., Sumnall, H.R. & the Prevention Stndards Partnership, 2011, str. 19)

Za lažje razumevanje razlik v pristopih v spodnji tabeli primerjamo medicinski in sodobni pristop (Talić, 2012, str. 8)).

Medicinski vs. Sodobni pristop	
Nekoč	Danes
Primarna preventiva →	Preventiva
Sekundarna preventiva	Zmanjševanje tveganj in škode
Terciarna preventiva	Zdravljenje in socialna obravnava

Medicinski institut (IOM – www.iom.edu) je 1994 predlagal nov model po katerem so »intervencijske faze […] razdeljene na preventivo, zdravljenje in vzdrževanje obstoječega stanja, med njimi pa obstaja jasna razmejitev. Na primer, zdravljenje se začne šele, ko je bila ugotovljena diagnoza. V primeru uporabe substanc lahko preventivo opredelimo kot vse aktivnosti izvedene pred diagnozo zlorabe ali zasvojenosti« (Talić in Košir, 2014, str. 12).

SLIKA 1: Model Inštituta za medicino, 1994 (prav tam)

Preventivni del spektra modela IOM je razdeljen po Gordonovem modelu, ki uvaja »nove pojme kot so univerzalna, selektivna in indicirana preventiva. Različne stopnje preventivnega delovanja so odražale potrebe različnih populacij z različnimi stopnjami tveganja za pojav zdravstvenih problemov. Gordonov model je bil sprva mišljen za področje bolezni in splošnega zdravja, kmalu pa ga je začel uporabljati omenjeni Inštitut za medicino, in sicer na področju preprečevanja zdravstvenih težav, povezanih z vedenjem (zloraba drog, duševne bolezni, motnje hranjenja, zasvojenost z igrami na srečo) ter škode, ki jo omenjene težave prinašajo posamezniku in družbi« (Talić in Košir, 2014, str.11).

Delitev preventive na univerzalno, selektivno in indicirano temelji na splošni ranljivosti (predpostavki tveganja) ciljne skupine/posameznikov, ki so jim preventivne dejavnosti namenjene (EMCDDA, 2011, str. 19).

Po sodobnem pristopu se preventivne dejavnosti delijo glede na ciljno populacijo/okolje. V spodnji tabeli povzemamo delitev (Talić, 2012, str. 8)).

Tip	Ciljna skupina/okolje
Univerzalna preventiva	Splošna populacija
Selektivna preventiva	Ranljive/rizične skupine
Indicirana preventiva	Ranljivi/rizični posamezniki
Okoljske strategije	Družbeno okolje

4.1 UNIVERZALNA PREVENTIVA

Univerzalne preventivne strategije in programi so namenjeni splošni/ celotni populaciji (lokalna skupnost, učenci, soseska ipd.). Ciljna skupina je večja skupina brez predhodne selekcije glede na stopnjo tveganja za uporabo substanc. Vsem predstavnikom je skupna enaka splošna stopnja tveganja, čeprav se stopnja tveganja med posamezniki lahko zelo razlikuje. Cilj univerzalne preventive je preprečiti ali časovno zamakniti začetek uporabe drog s posredovanjem potrebnih informacij in veščin. (EMCDDA, 2011, str.20).

4.2 SELEKTIVNA PREVENTIVA

Programi in strategije selektivne preventive so namenjeni ranljivim/rizičnim skupinam, torej specifičnim skupinam, pri katerih je stopnja tveganja trenutno ali kadarkoli v življenju znatno višja od povprečja. Večja stopnja ranljivosti/tveganja pogosto izhaja iz socialne izključenosti (mladi prestopniki, osipniki, mladi, ki so predčasno opustili šolanje/študij, marginalizirane etnične manjšine) (prav tam, str. 21). »Rizične skupine lahko določimo na podlagi socialnih, demografskih in okoljskih dejavnikov tveganja, za katere je znano, da so povezani z uporabo substanc (npr. obiskovalci lokacij nočnega življenja, otroci, katerih straši uporabljajo droge, mladi, ki eksperimentirajo z drogami). (Preventivna platforma).

Po Talić in Košir »gre za odziv na vse večji pomen prepoznavanja/ugotavljanja dejavnikov tveganja za razumevanje vzrokov začetka in napredovanja/širjenja stopnjevanja uporabe substanc, zlati med mladimi« (Talić in Košir, 2014, str. 13).

4.3 INDICIRANA PREVENTIVA

Cilj indicirane preventive je identificirati posameznike, pri katerih se kažejo znaki, ki so tesno povezani z posameznimi tveganjem razvoja uporabe substanc kasneje v njihovem življenju (npr. dušenje motnje, šolski neuspeh, asocialno vedenje) ali zgodnji znaki problematične uporabne drog (vendar ne kliničnih kriterijev za razvoj zasvojenosti). Cilj indicirane preventive ni nujno samo preprečevanje začetka uporabe, pač pa tudi preprečevanje (hitrega) razvoja zasvojenosti, zmanjšati pogostost uporabe ali preprečiti prehod na bolj škodljive oblike uporabe drog (vbrizgavanje). Kazalci povečane stopnje tveganja so lahko poslabšanje šolskih ocen, odtujitev od staršev in pozitivnih skupin vrstnikov. Pri otrocih s pridruženimi primanjkljajem pozornosti in motnjo hiperaktivnosti ter vedenjskimi motnjami se prav tako kaže višja stopnja tveganja za razvoj uporabe drog kasneje v življenju (EMCDDA, 2011, str. 13).

»V povezavi s selektivnimi in indiciranimi preventivnimi pristopi, kjer je potrebno »izločiti« bolj rizične skupine oziroma posameznike, se na teoretski ravni pogosto pojavlja bojazen za pojav stigme. Zato je zelo pomembna previdnost pri izbiri oziroma rekrutiranju posameznikov v preventivne programe, pogosto se v izogib temu izvajalci tovrstnih programov odločajo za vključevanje tudi »ne-rizičnih« posameznikov oziroma družin« (Talić in Košir, 2014, str. 13).

4.4 OKOLJSKE STRATEGIJE

Cilj okoljskih strategij je spreminjanje neposrednega kulturnega, socialnega, fizičnega in gospodarskega okolja, v katerem posamezniki oblikujejo svoje izbire glede uporabe drog, s ciljem zagotoviti pogoje, ki posameznike odvračajo od uporabe drog. Okoljske strategije delujejo na družbeni ravni prek oblikovanja stališč in vrednot v povezavi z uporabo drog, prek zagovorništva, predvsem na področju alkohola, tobaka in tudi konoplje.

6. VSEBINSKA PODROČJA IN CILJI PROGRAMA DELOVANJA LAS ZA OBDOBJE 2017-2020

Zmanjševanje povpraševanja po drogah in drugih zasvojenosti pokriva dejavnosti na različnih ravneh od začetnega odvračanja od uporabe drog in tveganega vedenja, časovnega prestavljanja prve uporabe pri vseh starostnih skupinah pa vse do zmanjševanja negativnih zdravstvenih in socialnih posledic uporabe drog, zdravljenja, socialne obravnave in ponovne socialne vključitve oseb, nekdaj odvisnih od drog, v družbo.

Kot posvetovalno telo župana si LAS zadaja na učinkovit način zoperstaviti se kakršnimkoli oblikam zasvojenosti v lokalnem okolju ter delovati skupaj v sodelovanju s strokovnjaki, zainteresiranimi posamezniki in družbenimi skupinami, ki imajo za skupen cilj zmanjšati škodo, ki jo povzroča zasvojenost. Naši osnovni nalogi v prihodnjem obdobju sta koordinacija in spremljanje usklajenega delovanja akterjev na področju zasvojenosti, s čimer se zagotavlja celosten in sočasen pristop k reševanju te problematike ter nenehno opozarjanje družbene skupnosti na nevarnosti in sočasno ukrepanje preko vseh razpoložljivih možnosti.

V obdobju 2017-2020 si v osnovi zadajamo kratkoročne in dolgoročne cilje.

Kratkoročni:
- analiza stanja v okolju,
- kratkoročni ukrepi na področju zasvojenosti,
- angažiranje vseh sposobnih strokovnjakov in drugih akterjev pri preprečevanju zasvojenosti.

Dolgoročni:
- temeljita analiza stanja,
- spremljanje razvoja različnih oblik zasvojenosti v lokalnem okolju,
- sprotno prilagajanje aktivnosti stanju, potrebam in ugotovitvam v analizah,
- izdelava strategije zmanjševanja pojava zasvojenosti,
- strategija razvoja promocije zdravega življenjskega sloga brez tveganih vedenj.

Splošne strateške cilje LAS v lokalni skupnosti po področjih:
- **na preventivnem področju**
    - **v šoli,** oblikovanje in izvajanje celostne in povezane dejavnosti , ki vključuje pedagoške in nepedagoške delavce, učence in dijake ter njihove starše kot celoto.
    - **v družini,** oblikovanje in izvajanje zgodnjih intervencij za otroke in starše, s poudarkom na krepitvi znanja med straši s seznanjanjem z novimi spoznanji različnih ved ter razvoj različnih oblik preventivnega dela in informacijsko

svetovalne mreže za starše, ki se srečujejo s problematiko zasvojenosti pri svojih otrocih

- **na delovnem mestu,** vzpostavitev soodgovornosti ciljnih skupin za razvoj in uporabo preventivnih programov in oblikovanje informacijske dejavnosti za reševanje že nastale problematike
- **v civilni družbi,** ustvarjanje ustreznih življenjskih razmer, ko bodo prebivalcem omogočale življenjske sloge brez uporabe drog ali drugih oblik tveganega vedenja, vrstniško izobraževanje ter preventivne dejavnosti za mlade.

- **na področju zmanjševanja škode,** vključevanje informiranja, terenskega dela, izobraževanj in vseh drugih oblik socialne, zdravstvene ter druge oskrbe trenutno neozdravljivih bolnikov s kronično omamo.

- **ter na področju zdravstvene in socialne oskrbe,** krepitev in razvoj obstoječih dejavnosti.

6.1 PREVENTIVA

Temeljni cilji preventive so:

- preprečevanje prve uporabe drog
- prestavljanje prve uporabe drog
- spodbujanje prenehanja uporabe
- zmanjševanje pogostosti in/ali obsega uporabe
- preprečevanje prehoda od eksperimentiranja k redni uporabi

Kot cilj si preventiva, med drugim, postavlja ustvarjanje takih družbenih razmer, ki posamezniku dajejo možnosti za razvijanje življenjskega sloga brez uporabe drog. Med preventivne aktivnosti, štejemo vsakršno aktivnost, »katere (vsaj) delni namen je preprečevanje ali zmanjševanje uporabe drog in/ali njenih negativnih posledic« (Talić, 2012). Največji delež preventivnih programov je namenjen otrokom in mladostnikom, in sicer v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, del pa tudi zunaj njih. Pomembno vlogo pri izvajanju preventivnih dejavnosti imajo, poleg strokovnjakov, predstavniki vladnih in nevladnih organizacij ter lokalne akcijske skupine, ki usklajujejo te dejavnosti.
Z namenom, da bi izvajali učinkovito preventivo, LAS Nova Gorica podpira nadaljevanje enotnega programa, ki že več let poteka kontinuirano po vseh osnovnih in srednjih šolah v Mestni občini Nova Gorica.

6.1.1 Preventiva v šolskem okolju: IZVAJANJE PREVENTIVNIH DELAVNIC ZA OTROKE/MLADE

Vzgojno-izobraževalne institucije (vrtci, šole, dijaški domovi…) so eden izmed pomembnih dejavnikov v izvajanju preventive na področju preprečevanja zasvojenosti. Vzgojno-izobraževalne institucije same ne morejo preprečiti uporabe drog in drugih tveganih vedenje med otroci in mladostniki, vendar pa lahko vzgojno izobraževalno delujejo tako, da ob ohranjanju abstinence posameznikov podpirajo tudi doseganje drugih ciljev preventive – odlaganje morebitne iniciacije v rabo drog na čim poznejše starostno obdobje, spodbujanje prenehanja uporabe, zmanjševanje pogostosti in/ali obsega uporabe.
Cilj preventive na področju vzgoje in izobraževanja je ustvarjanje družbenih razmer, ki posamezniku dajejo možnosti za razvijanje življenjskega sloga brez uporabe drog. Realistično obravnavanje problematike rabe drog v vzgojno-izobraževalnih institucijah zahteva vključevanje vseh tipov preventive od univerzalne, selektivne in indicirane do okoljskih strategij.

Na področju preventive se velikokrat vključuje paradigmo ukrepov »zmanjševanja tveganj in škode«, ukrepi katere ne sodijo na vse ravni in ne v vsa okolja (npr. v vzgoji in izobraževanju oz. šolskem okolju zagotovo ne). Že sama definicija pristopa »zmanjševanja tveganj in škode« kot cilje opredeljuje zmanjševanje pojavnosti okužb in prevelikega odmerka drog,

povezanih z uživanjem, in spodbujanjem aktivnih uporabnikov drog, da se obrnejo na zdravstvene in socialne ustanove. Ukrepi zmanjševanja škode […] so osredotočeni predvsem na problematične uporabnike drog oziroma zasvojence, ne pa tudi na njihovo vedenje. Iz teh razlogov pristop zmanjševanja škode ne sodi v preventivne strategije (Talić in Košir, 2014).
Argument, ki prav tako potrjuje neustreznost vključevanja paradigme zmanjševanja škode v preventivi »je dejstvo, da je skupni dejavnik več oblik tveganega vedenja impulzivnost. Na impulzivnost lahko vplivamo tudi z univerzalnimi pristopi prek zunanjega nadzora (družina), v selektivnih programih pa prek krepitve notranjega nadzora. Pristopi zmanjševanja škode in tradicionalni preventivni pristopi to dejstvo zanemarjajo in se osredotočajo le na kognitivne procese in kompetence posameznikov. (Burkhart, 2014).

Preventivo v prostoru vzgoje in izobraževanja tako razumemo kot široko razvejano področje, ki vključuje šolsko politiko, programe in druge aktivnosti, ki so povezane s preprečevanjem in zmanjševanjem uporabe /zlorabe drog.

Cilj preventive ni osredotočen na poskuse "ustavljanja" mladih pred uporabo drog, temveč na krepitev zdravja in zdravega življenjskega sloga ter opremljanja mladih s tistimi informacijami, znanji in veščinami, s pomočjo katerih se bodo kasneje v življenju lažje soočali z izzivi in nanje ustrezno odzivali. Učne vsebine, preventivni programi oz. projekti morajo biti prilagojeni starosti otrok in mladostnikov ter se morajo časovno in vsebinsko nadgrajevati na vseh izobraževalnih stopnjah.

MC izvaja večje število preventivnih delavnic, ki služijo mladim kot neprecenljiva pomoč pri iskanju odgovorov, aktivnem vključevanju ter učenju iz lastnih dognanj in spoznanj. Namenjene so osnovnošolcem in srednješolcem. Izvajajo se skozi celo šolsko leto od 5. do 9. razreda vseh OŠ v MONG in od 1. do 2. letnika vseh SŠ v MONG.

6.1.2 Preventiva v šolskem okolju: PREDAVANJA ZA PEDAGOŠKI KADER

V okviru delovanja na področju opolnomočenja kadra v vzgojno izobraževalnih inštitucijah za zmanjševanje povpraševanja po drogah in drugih zasvojenostih v okviru preventive potekajo vsako leto številne aktivnosti programi.

Ker je preventiva v prostoru vzgoje in izobraževanja široko razvejano področje, ki vključuje šolsko politiko, programe in druge aktivnosti, ki so povezane s preprečevanjem in zmanjševanjem uporabe /zlorabe drog je nujno krepiti vse varovalne dejavnike.

6.1.3 Preventiva v družinskem okolju: PREDAVANJA O VZGOJI OTROK

Ko govorimo o uporabi drog med mladostniki in drugih oblikah tveganega vedenja, se je potrebno zavedati, da imajo starši in drugi družinski člani večji vpliv na vedenje mladostnikov, kot je bilo domnevano do nedavnega. Sodobne družine se soočajo z različnimi izzivi, kot so: prilagajanje družinskega življenja, prilagajanje delovnih obveznosti, zagotavljanje potrebnih finančnih sredstev za različne potrebe družinskih članov, izkoriščanje različnih podpornih

mehanizmov družinam, druženje in iskanje časa za preživljanje skupnih trenutkov z ostalimi družinskimi člani.

Dejavniki, ki lahko privedejo do večjega tveganja, da otrok zaide na stranske poti (začne posegat po drogah) so: pomanjkanje občutka varnosti, zaupanja in topline v odnosu med starši
in otroki, neorganiziranost družinskega življenja ter nedoslednost pri disciplini in postavljanju meja. Neizogiben pa ni niti pojav duševnih bolezni.
Na podlagi dolgoletnih raziskav na področju preventivnih programov lahko ugotovimo, da se je preventiva v družinskem okolju pokazala kot učinkovita pri preprečevanju različnih oblik tveganega vedenja, vključno z uporabo drog. Programe, ki vključujejo krepitev veščin pri otrocih ter starševskih in družinskih veščin, lahko izvajamo že od rane mladosti otrok, pa vse do obdobja adolescence. Takšni programi znanstveno dokazano pozitivno spreminjajo delovanje družin, kar se odraža v bolj zdravem in podpornem družinskem okolju.
Ključni družinski varovalni dejavniki, ki najstnike lahko odvrnejo od tega, da bi začeli posegati po drogah in drugih tveganih vedenjih, so:

- Komunikacija o družinskih vrednotah
- Občutek varnosti in zdrava navezanost med otrokom in stari
- Starševski nadzor, spremljanje in učinkovita disciplina
- Vzpostavitev zdrave in primerne avtoritete staršev[2]
- Vključenost staršev v otrokovo življenje
- Čustvena, kognitivna, socialna in finančna podpora staršev.

(Talić in Košir, 2014, str. 26-27)

Izrednega pomena se je zavedati, da »danes tudi povprečno urejena družina ni zanesljiv varovalni dejavnik pred […] zasvojenostjo mladih ljudi. V veliki večini sodobnih družin starševska in starostarševska generacija še nista razvili veščine za kakovostno komuniciranje. Slaba sposobnost za komuniciranje povzroča slabo delovno sodelovanje, nezadovoljive osebne odnose v družini in osebni družbi ter slabo sodelovanje pri delu. Vse te poti vodijo v človekovo nezadostno sožitje, večjo osamo in socialno izolacijo – te poti pa so redno tudi poti v tako ali drugačno omamo. Orientacijo za osebnostno zrelost in socialno gotovost lahko najučinkoviteje posreduje svojim članom samo družina z dobrimi komunikacijskimi vzorci in navadami« (Ramovš in Ramovš, 2010, str. 65).

Preventiva v družinskem okolju je v obdobju 2013-2016 v skladu z letnimi delovnimi načrti za posamezno leto potekala z naslednjimi okvirnimi vsebinami:

Starši, drugi zainteresirani	**Vsebine**
preventivna predavanja/delavnice za starše predšolskih otrok in otrok I. triade osnovne šole	razmerje otrok – starši, razvojni mejniki tega obdobja in postavljanje meja v vzgoji, vzgoja odgovornega otroka, preživljanje prostega časa, vzgoja odgovornega otroka
preventivna predavanja/delavnice za	obremenjevanje otrok v šoli, motivacija za šolsko delo, razvojni

[2] Dodano na predlog LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica

starše otrok II. triade	mejniki tega obdobja
preventivna predavanja/delavnice za starše otrok III. triade	preprečevanje raznih oblik zasvojenosti, razvojni mejniki tega obdobja, motivacija za šolsko delo,
preventivna predavanja/delavnice za starše dijakov	bivanjska praznina mladih, prepoznavanje različnih oblik zasvojenosti, iskanje pomoči in kako reagirati v primerih suma na katero od oblik zasvojenosti,

6.1.4 Preventiva na delovnem mestu

LAS Nova Gorica podpira razvoj preventivnih programov za preprečevanje uporabe dovoljenih in nedovoljenih drog na delovnem mestu. Preventivo na delovnem mestu v našem lokalnem okolju že izvaja Zdravstveni dom Osnovno varstvo Nova Gorica – Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti.

6.1.5 Preventiva v lokalnem okolju in v civilni družbi: NOVEMBER-MESEC PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI

Usmerjena je v vzpostavljanje življenjskih pogojev, ki bodo prebivalce usmerjali in jim omogočili razvijati življenjske sloge brez zasvojenosti, za tiste, ki prakticirajo tveganja vedenja, pa da bodo le-ta čim manj tvegana. Poudarek je predvsem na zagotavljanju različnih možnosti za varno preživljanje prostega časa otrok, mladostnikov in odraslih. Izvajalci so različni akterji kot so: policija, mladinski centri, centri za socialno delo, krizni centri za mlade, šole (vladne ustanove) ter različna društva, neprofitne organizacije, lokalne akcijske skupine, Rdeči križ, verske organizacije ter druge nevladne ustanove.

V okviru preventive v lokalnem okolju in civilni družbi Mladinski center Nova Gorica izvaja aktivnosti, ki prispevajo k uresničevanju temeljnega cilja preventive, tj. ustvarjanje takih

družbenih razmer, ki posamezniku dajejo možnost za razvijanje življenjskega sloga brez zasvojenosti:

1) Povezovalna iniciativa v okviru novembra- meseca preprečevanja zasvojenosti: Namen povezovalne iniciative je povezovanje vseh lokalnih akterjev, ki s svojimi aktivnostmi delujejo na področju preventive. Skupni cilj je doseganje večjega vpliva in odmevnosti v lokalnem okolju in civilni družbi.
2) Predavanja o vzgoji otrok.
3) Preventivne delavnice za otroke in mlade.
4) Mladinski center s svojimi programi daje poudarek na zagotavljanju različnih možnosti za produktivno in proaktivno preživljanje prostega časa otrok, mladostnikov in odraslih.
5) Obveščanje javnosti in ozaveščanje civilne družbe o pereči problematiki zasvojenosti: Mladinski center si ves čas prizadeva k vključevanju medijev, saj s pomočjo le-teh dosegamo širšo javnost. Cilj je ozaveščanje javnosti o pojavu različnih oblik

zasvojenosti in preprečevanju ter zdravljenju le-teh. Poseben poudarek dajemo tudi na promociji zdravega načina življenja.

4.1.6 Obseg in naslavljanje ciljnih skupin programa preventive v MONG

Mladinski center Nova Gorica kot izvajalec programa preventive v MONG in koordinator LAS s programom naslavlja spodnje ciljne skupine:

CILJANA SKUPINA	ŠTEVILO POSAMEZNIKOV
učenci od 5. do 9. razred OŠ v MONG ter dijaki 1. in 2. letnikov SŠ v MONG	2860*
Starši učencev OŠ in SŠ v MONG	5000*
Zaposleni v vzgojno izobraževalnih institucijah v MONG	700*
Lokalna skupnost in civilna družba	Celotna lokalna skupnost in širša civilna družba*

*Izračuni so okvirni

6.1.7 Drugi preventivni programi MONG – Dnevni center Žarek

Zelo pomembna podpora preventivnim programom, ki deluje po načelu selektivne preventive in je torej namenjeni ranljivim/rizičnim skupinam je preventivni program CSD Nova Gorica, Dnevni center Žarek. Namenjen je osnovnošolcem, mladostnikom in mlajšim polnoletnikom s statusom dijaka, ki se srečujejo s težavami doma, v šoli ter s težavami pri socialni integraciji in vsem otrokom, ki si želijo aktivno preživljati prosti čas. Cilj programa je, da se mlade spodbuja, da prevzamejo odgovornost za svoje vedenje, življenje in odločitve, da zadovoljijo potrebe po druženju, urijo komunikacijske spretnosti, izboljšajo samopodobo, pridobijo občutek varnosti in sprejetosti, pridobijo učne in delovne navade, koristno preživljajo prosto čas, se učijo. Izvajajo tudi preventivo na področju različnih oblik zasvojenosti. Pri svojem delu prav tako sodelujejo s starši, s šolami, s Kriznim centrom za otroke in mladostnike 10-ka Nova Gorica, z Mladinskim centrom Nova Gorica in drugimi institucijami. Program Dnevni center Žarek MONG sofinancira v okviru Javnega razpisa za sofinanciranje programov s področja zasvojenosti.

6.1.8 Prioritetni cilji Mladinskega centra kot izvajalca programa preventive v MONG in koordinatorja aktivnosti LAS na področju preventive:

- uspešno nadaljevanje in nadgradnja izvajanja preventivnega programa v (pred)šolskem in družinskem okolju, preventive v skupnosti in širši družbi v skladu z Odlokom o sofinanciranju programov in drugih aktivnosti s področja zasvojenosti,
- nadgradnja preventivnih delavnic za otroke in mladostnike v skladu s sodobnimi spoznanji in pristopi na področju zasvojenosti, preventive,

raziskovanj, dokazano učinkovitih metod ter realnim stanjem oz. potrebami našega lokalnega okolja,

- nadgradnja preventivnih delavnic za otroke in mladostnike v skladu s Standardi kakovosti preventivnih programov na področju drog ter certificiranje delavnic,
- povezovanje in nadgradnja vsebin preventivnega programa Mladinskega centra in e-Hiše, novogoriške hiše poskusov po zgledu dobre prakse znanstvenih centrov iz tujine (podajanje znanja/dejstev s področja zasvojenosti prek interaktivnih poskusov in demonstracij v e-Hiši, ki se dopolnjujejo s preventivnimi dejavnostmi za otroke in mladostnike, ki krepijo socialne in komunikacijske veščine, strategije reševanja problemov in konfliktnih situacij ter duševno zdravje posameznika v obliki delavnic, doživljajskih taborov, prostočasnih aktivnosti),
- krepitev in nadgradnja dejavnosti selektivne preventive z oblikovanjem programa/ov preventivnega doživljajskega tabora,
- povečanje pestrosti in kakovosti ponudbe aktivnosti kot so delavnice, specializirana usposabljanja in izobraževanja pedagoškega kadra in strokovnih služb ter skrb v izogib podvajanju izobraževalnih vsebin, ki jih vzgojno izobraževalni zavodi že omogočajo svojim zaposlenim,
- razvoj in nadgradnja ponudbe dejavnosti v obliki predavanj/delavnic v družinskem okolju preko povezovanja s priznanimi strokovnjaki s področja vzgoje, komunikacije, duševnega zdravja
- krepitev družinskega okolja in razvoj novih oblik aktivnosti v družinskem v obliki programa »šole za starše«, ki bi staršem nudila podporo pri oblikovanju lastnega in družinskega blagostanja,
- vzpostavitev informacijske točke s področja dela LAS na spletni strani Mladinskega centra Nova Gorica (dogodki in novice, oblike zasvojenostih, programi pomoči, nova spoznanja, literarni kotiček, povezave…),
- povečanje obsega mreže za promocijo aktivnosti ter prepoznavnosti Mladinskega centra in LAS z namenom doseganja ciljnih skupin,
- povezovanje in sodelovanje preventivnih programov na različnih ravneh in okoljih v MONG med javnimi in nevladnimi organizacijami/društvi, ki skrbijo za aktivno in kakovostno preživljanje prostega časa otrok in mladostnikov,
- nadaljnje izvajanje in povezovanje ter razvoj dejavnosti in sodelovanja akterjev na področju preprečevanja zasvojenosti in zmanjševanja povpraševanja po drogah skozi celo leto in v okviru iniciative »V znanju in povezovanju je moč«,
- sodelovanje in podpora pri izvajanju preventivnega programa Dnevni center Žarek, njihovo vključevanje v skupno iniciativo na področju osveščanja »V znanju in povezovanju je moč« ter usmerjanje mladih, ki imajo določene vedenjske/učne težave v njihov center,
- krepitev obstoječih struktur/mreže na vseh področjih zasvojenosti od preventive, zdravljenja in rehabilitacije do programov zmanjševanja škode,
- razvoj obstoječih in novih produktov s področja preventive,

- oblikovanje novih produktov in postavitev le-teh v okviru povezovanja Mladinskega centra in e-Hiše na področju preventive,
- trženje obstoječih in novih produktov s področja preventive v občinah izven MONG in širše,
- kandidiranje na razpisih, ki omogočajo razvoj programov, dodatno financiranje in povezovanje sorodnih institucij s področja preprečevanja vseh oblik zasvojenosti.

6.2 SOCIALNA IN DRUGA OSKRBA TER ZDRAVSTVENA NEGA TRENUTNO NEOZDRAVLJIVIH ZASVOJENCEV ALI BOLNIKOV S KRONIČNO OMAMO

Tudi na tem področju se uporablja več izrazov, medtem ko »medicina govori o paliativni ali blažilni oskrbi posameznih bolezenskih simptomov (npr. bolečine), sociološko ekonomski izraz je zmanjševanje škode (harm reduction), pri delu z zasvojenci je ustaljen izraz nizkopražni programi (oskrbovalni program z najnižjim pragom zahtevnosti).
Cilj nizkopražnega programa je solidarna pomoč človeku v njegovih psihosocialnih in zdravstvenih težavah, ki jih trenutno ni mogoče ozdraviti in socialno urediti, da tragično propadajoči bolnik ohrani človeško dostojanstvo ter svoje življenjske in sožitne funkcije. […] Socialno oskrbo opravljajo posamezni ljudje, civilne in javne ustanove, ki nudijo hrano, obleko, stanovanje, higieno in druge potrebščine za vsakdanje življenje zasvojenca, pa tudi človeško oporo in druženje« (Ramovš in Ramovš, 2010, str. 73-74).

Programi zmanjševanja škode nimajo za temeljni cilj doseči abstinenco, ampak zagotavljati manj tvegano uporabo drog in s tem zagotavljati socialno vključenost uporabnikov drog ter njihovo sodelovanje.
S pomočjo programov zmanjševanja škode, imenovanih tudi nizkopražni programi, se izvajajo različne dejavnosti, ki vključujejo obveščanje in izobraževanje uporabnikov drog o nevarnostih pri uporabi drog, varnejših načinih uporabe drog, svetovanje, vrstniške pomoči. Sem sodijo tudi programi, ki vključujejo izmenjavo igel, terensko delo, vzpostavitev varnih sob, metadonsko vzdrževalni program in vzpostavitev dnevnih centrov za uporabnike drog.

Na področju socialne in druge oskrbe ter zdravstvene nego uporabnikov drog je cilj spremljanje aktivnosti Dnevnega centra za uporabnike prepovedanih drog, Zavetišča za brezdomce ter podpora Ambulanti za zdravljenje zasvojenosti.

6.2.1 Šent, Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog

V Novi Gorici že od leta 2006 deluje Šent - Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog. Strokovni delavci izvajajo programe:

- Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog,
- Terensko delo z uporabniki prepovedanih drog,
- Ter od leta 2016 program Zavetišče za brezdomce.

Na terenu izvajajo kvalitetno terensko delo z odvisnimi od drog, ki vključuje program izmenjave igel ter druge informativne dejavnosti. Občasno izvajajo informativna predavanja o zaščiti pred nalezljivimi boleznimi. Enkrat do dvakrat letno izdajo časopis Rusjanovi, katerega ustvarjalci so obiskovalci dnevnega centra.

V letu 2016 je v sklopu Humanitarnega centra v Novi Gorici svoja vrata odprlo tudi nočno Zavetišče za brezdomce, ker je že več let obstajala potreba po programih za brezdomne uporabnike drog, zlasti potreba po vzpostavitvi nočnih zavetiščih.
Nočno zavetišče, za katerega skrbi Šent, ima za zdaj deset postelj, čajno kuhinjo ter sanitarije, urejajo pa tudi prostor za večerno druženje. Trije so zaposleni, od katerih sta dva strokovna delavca – nudijo (poleg postelj, sanitarij, čajne kuhinje) predvsem socialno pomoč - pogovore, usmerjanje, povezovanje z drugimi humanitarnimi organizacijami. Brezdomci so v zavetišču lahko do osme ure zjutraj, potem morajo ven. Nekaj se jih odpravi v dnevni center za uporabnike prepovedanih drog, v dnevni center Šenta v Šempetru pri Gorici ali na ulico.
Novogoriška občina je več let iskala primeren prostor za mestni humanitarni center. Mestna občina Nova Gorica je nekdanji samski dom propadlega gradbinca Primorja na Bidovčevi ulici z devet tisoč kvadratnimi metri (samski dom z menzo in zemljišči) kupila za pol milijona evrov, poleg kupnine je plačala še 10 tisoč evrov davka. V obnovo 88 kvadratnih metrov pritličnih prostorov je občina vložila 40 tisoč evrov, za pet let pa jih je v brezplačno uporabo oddala Šentu, ki izvaja v njih izvaja program Zavetišča za brezdomce.

6.2.2 Zdravstvena in socialna obravnava uporabnikov drog

Obravnava uporabnikov drog mora biti celovita, nenehna ter dostopna vsem uporabnikom. V tem smislu mora biti zagotovljeno sodelovanje med izvajalci različnih programov zdravljenja, psihosocialne obravnave in psihosocialne rehabilitacije. Za učinkovito in kvalitetno delo je tako potrebno tesno sodelovanje različnih institucij. V našem lokalnem okolju na tem področju delujeta Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica (Zdravstveni dom osnovno varstvo Nova Gorica) in Center za socialno delo Nova Gorica.

6.2.2.1 Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica

Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica izvaja zdravniško-psihoterapevtsko obravnavo. Izvaja dva temeljna programa: substitucijski in psihoterapevtski. Prvi deluje s pomočjo zdravil, psihoterapevtski pa s pomočjo terapije, ki je lahko individualna, partnerska, družinska ali skupinska. Oba programa si kot cilj zadajata ozdravitev pacijenta ali vsaj vzpostavitev abstinence. Ambulanta s svojimi aktivnostmi daje velik poudarek na osveščanju svojcev, ter opremljanju le-teh z znanjem in veščinami za soočanje s težavami zasvojenega.

Obravnava uporabnikov drog v okviru zdravstvenega varstva

Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica izvaja:
1. Substitucijski program, ki deluje s pomočjo zdravil;

2. Specialistične obravnave, sem sodijo psihoterapevtska obravnava (individualna, družinska, skupinska, partnerska obravnava), psihiatrična obravnava, zdravniška obravnava, skupinske terapije za paciente in starše;

3. Svetovalni program (osebno ali po telefonu): za paciente, za svojce pacientov, za strokovne delavce, za delodajalce, za druge vladne in nevladne organizacije;

4. Testiranja na prisotnost psiho-aktivnih snovi v urinu.

6.2.2.2 Center za socialno delo Nova Gorica

Obravnava uporabnikov drog v okviru socialnega varstva

Center za socialno delo Nova Gorica v okviru svojih pristojnosti izvaja posamezne ukrepe v zvezi s preprečevanjem in zmanjševanjem posledic uporabe prepovedanih drog oz. preprečevanjem in zmanjševanjem vseh oblik zasvojenosti.

6.2.3 Prioritetni cilji Mladinskega centra kot koordinatorja aktivnosti LAS-a:

- spremljanje, sodelovanje in podpora pri izvajanju njihovih rednih programov ter vključevanje v skupno iniciativo »V znanju in povezovanju je moč«,
- vključitev v mrežo pomoči in krepitev njene prepoznavnosti,
- vzpostavitev informacijske točke s področja dela LAS na spletni strani Mladinskega centra Nova Gorica (program pomoči za starše, mlade, ki se srečujejo s problemom zasvojenosti),
- kandidiranje na razpisih, ki omogočajo povezovanje sorodnih institucij s področja preprečevanja vseh oblik zasvojenosti.

6.2.4 Cilji programov zmanjševanja škode – socialne in druge oskrbe ter zdravstvene nege trenutno neozdravljivih zasvojencev ali bolnikov s kronično omamo:

- zagotavljanje več kakovostnih programov zdravljenja in socialne obravnave uporabnikov drog z dejavnostmi z različnimi pristopi, ki vključujejo tudi nadgradnjo in širitev programov zdravljenja v zavodih za prestajanje kazni, vzgojnih zavodih ter prevzgojnih zavodih,
- nadgradnja programov DC Šent,

- izobraževanje oseb, odvisnih od drog o nevarnostih uporabe drog in varnejših načinov uporabe drog z namenom preprečevanja prevelikih odmerkov in prvi pomoči,
- izvajanje kakovostnega terenskega dela z odvisniki od drog,
- izvajanje aktivnosti zmanjševanja škode za nadaljnje znižanje števila okuženih s HIV in hepatitisom B ter C (program izmenjave igel ter zaščite pred nalezljivimi boleznimi)
- uvedba javnih del ali drugih oblik zaposlovanja za uporabnike drog,

- izvajanje programa, ki mogoča prenočišča za brezdomce oz. brezdomne uporabnike prepovedanih drog,
- izvajanje aktivnosti za osveščanje ciljne populacije žensk, odvisnih od drog (terensko delo, osveščanje o tveganjih za otroka med nosečnostjo, prostitucija…)
- aktivnosti osveščanja mladih, predvsem glede uporabe sintetičnih drog za zagotavljanje varnih razmer na prizoriščih plesnih/glasbenih prireditev,
- pomoč uporabnikom drog, ki ne želijo prenehati uporabljati droge pri socialnem vključevanju v obliki zagotavljanja osnovnih življenjskih pogojev (hrana, zavetišče, higiena),
- aktivnosti preprečevanja socialne izključenosti vseh uporabnikov drog in uporabnikov drog v zaporih,
- aktivnosti za preprečevanje zasvojenosti v zaporih,
- razviti specifične programe za posebej ranljive skupine (mlajše mladoletnike, uporabnike drog s pridruženo duševno motnjo, za starejše uporabnike drog, starše uporabnike drog…)
- podpora programom za mlade, ki že eksperimentirajo z drogo,
- izvajanje aktivnosti na posameznih področjih zdravstvenega in socialnega varstva v skladu z veljavno zakonodajo,
- sodelovanje institucij z različnih področij pri programih za preprečevanje in zmanjševanje vseh oblik zasvojenosti,
- podpora Ambulanti za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica.

6.3 ZDRAVLJENJE IN SOCIALNO UREJANJE ZASVOJENCEV (TERAPIJA/ KURATIVA)

6.3.1 Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica

V okviru zdravstvene in socialne obravnave uporabnih drog ali bolnikov s kronično omamo v MONG smo že v poglavju 4 omenili obravnavo v okviru Ambulante za zdravljenje zasvojenosti ter CSD Nova Gorica, ki sta s svojimi programi nepogrešljiva akterja na področju zdravljenja in socialnega urejanja obolelih.

Center za zdravljenje zasvojenosti izvaja aktivnosti za odkrivanje, zdravstveno in psihosocialno obravnavo ter preventivno delovanje na področju zasvojenosti od psiho-aktivnih substanc in zasvojenosti od iger na srečo. V okviru centra za zdravljenje zasvojenosti deluje tudi klub zdravljenih alkoholikov.

Zasvojenost je bolezen, ki prizadene človekovo telo, odnose z ljudmi in sposobnost za produktivno življenje. Ljudje se lahko zasvojijo tudi brez posredovanja kemičnih sredstev, z uporabo posebnih postopkov in ritualov, s katerimi sprožijo omamni učinek s pomočjo stimulacije možganov. Tu ne govorimo o telesni zasvojenosti, ampak le o psihični. Zdravljenje zasvojenosti je dolgotrajno, načeloma traja od tri do pet let, zasvojenci pa nikoli v celoti ne ozdravijo, pač pa lahko le abstinirajo.

Pri zdravljenju in socialnem urejanju zasvojencev gre za »popravljanje okvare po hujši ali blažji osebnostni in socialni »okvari«, ki je prišlo do nje zaradi omamljanja in zasvojenosti, točneje: je urejanje socialnega nereda v urejeno delovanje, psihičnega in socialnega kaosa v urejen psihični in socialni kozmos, zato se to delo v socialnem strokovnem jeziku imenuje psihosocialno urejanje. Terapija pri omamljanju in zasvojenostih je odgovor na stisko, ki je človeka privedla do delnega uvida v svoje stanje in v možnosti za reševanje težav; doživljanje stiske je energija samopomoči, ki po uvidu lahko postane odskočna deska za zdravljenje in urejanje. […] Urejanje mora v življenje in medčloveško sožitje človeka vpeljati zdrave vzorce življenja in sožitja in z njimi nadomestiti rutinsko utečene bolne vzorce, ki so povzročali in vzdrževali omamljanje in zasvojenost. Zato se urejanje vrši z različnimi terapevtskimi dejavnostmi ali metodami« (Ramovš in Ramovš, 2010, str. 74).

Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica je edina javnozdravstvena ambulanta za zdravljenje vseh vrst zasvojenosti, torej tudi nekemičnih. Za zdaj se zdravljenje nekemičnih zasvojenosti v okviru javnega zdravstvenega sistema izvaja le v Novi Gorici, saj zdravstvena zavarovalnica teh zasvojenosti še ne priznava kot bolezen in zato jih tudi ne plačuje. Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti tako deluje predvsem zahvaljujoč podpori novogoriške občine in predanosti zaposlenih.

Nekemične zasvojensoti so:
- zasvojenost od iger na srečo (patološko hazardiranje),

- zasvojenost od hrane: bulimija, anoreksija nervosa,
- zasvojenost od seksualnosti,
- zasvojenost od odnosov,
- zasvojenost od nakupovanja in zadolževanja,
- zasvojenost od sanjarjenja, televizije,
- zasvojenost od računalniških igric in interneta,
- zasvojenost od socialnih omrežij
- zasvojenost od dela,
- zasvojenost od duhovnosti,
- zasvojenost od hitre vožnje
- in druge.

6.3.2 Visokopražni in reintegracijski programi

Visokopražni programi z abstinenco in socialnim urejanjem so programi, katerih delo je usmerjeno v doseganje abstinence – sprejemni in dnevni centri, terapevtske skupnosti in komune ter terapevtske skupnosti za ženske z otroki, mladostnike ter specializirani programi za tiste uporabnike, ki hkrati uporabljajo različne droge. Vanje se vključujejo posamezniki, ki želijo prenehati uporabljati droge.

Centri za reintegracijo so programi, v katerih poteka strokovno delo s stabilnimi abstinenti in njihovimi bližnjimi, ki omogoča konkretno socialno vključitev. Po končani terapevtski obravnavi oziroma zdravljenju sledi socialna reintegracija oz. ponovno vključevanje nekdanjih uporabnikov v družbo. To pa pomeni vključevanje na vseh ravneh in področjih, vključno z razvijanjem socialnih veščin ter spodbujanjem izobraževanja in zaposlovanja. Ponovno vključevanje v družbo pomeni tudi zmanjšanje ali odpravo socialnih vzrokov, ki so privedli do uporabe drog, zlasti socialne izključenosti.

V MONG že vrsto let na tem področju uspešno delujeta dva programa:

6.3.3 Terapevtska skupnost Srečanje

Terapevtske skupnosti so namenjene predvsem zdravljenju in rehabilitaciji uživalcev različnih strupenih in škodljivih snovi: drog, tablet, alkohola. Mnogokrat pomagajo tudi različnim bolnikom, zavrženim in odrinjenim na rob družbe. Vzporedno z življenjem in delom posameznika v skupnosti se doma in v sami skupnosti nudi pomoč njihovim staršem, otrokom, partnerjem, sorodnikom, prijateljem.

Zavod Pelikan Karitas, pod okriljem katerega deluje Skupnost Srečanje preko strokovnih in laičnih zaposlenih delavcev, spremlja razvoj kandidatov in se vključuje v reševanje problemov, ki se pojavljajo v skupnosti. Celoten program Terapevtske skupnosti Srečanje traja od 25-36 mesecev. Priprave opravlja skupina strokovnih delavcev v okviru pripravljalnega centra.

V reintegracijskem programu ali pomoči pri vključevanju v družbo po zaključku programa TS Srečanje (komune) gre za utrjevanje navad in izkušenj, ki jih je posameznik pridobil v skupnosti in za preizkušanje naučenega v domačem okolju. Za krajše obdobje je možna tudi nastanitev. Skupaj s posameznikom in njegovo družino iščejo odgovore, ki so vezani na:

- oblikovanje novega, drugačnega odnosa do staršev in sorodnikov,
- partnerski odnos,
- ustvarjanje lastnega doma,
- vzpostavitev stabilne socialne mreže, mreže pomoči,
- pomoč pri šolanju, izobraževanju,
- iskanje zaposlitve,
- vključitev v delovne procese Terapevtske skupnosti Srečanje in druge programe Zavoda Pelikan - Karitas.

6.3.4 Projekt človek

V MONG Društvo »Projekt Človek« izvaja predvsem aktivnosti terenskega dela in svetovanja. Je nevladna, humanitarna in neprofitna organizacija, ki izvaja programe za samopomoč, terapijo in socialno rehabilitacijo oseb z različnimi oblikami zasvojenosti. Osnovno poslanstvo organizacije je humanitarnost, strokovna pomoč zasvojenim, zagovarjanje abstinence ter kvalitetno življenje brez drog. Za zasvojene in njihove svojce skrbi 40 redno zaposlenih delavcev različnih profilov in 45 prostovoljcev.

Socialna rehabilitacija zasvojenih, ki jo izvajajo različni strokovnjaki, laični delavci in delavci s premagano izkušnjo zasvojenosti vključuje: delovno terapijo, različne oblike psihoterapije, svetovanje, športne, kulturne in ustvarjalne dejavnosti, različna izobraževanja v obliki seminarjev ter vzporedno terapijo za družine.

6.3.5 Prioritetni cilji Mladinskega centra kot koordinatorja aktivnosti LAS-a:

- spremljanje, sodelovanje in podpora pri izvajanju njihovih rednih programov ter vključevanje v skupno iniciativo »V znanju in povezovanju je moč«,
- vključitev v mrežo pomoči in krepitev njene prepoznavnosti,
- vzpostavitev informacijske točke s področja dela LAS na spletni strani Mladinskega centra Nova Gorica (program pomoči za starše, mlade, ki se srečujejo s problemom zasvojenosti),
- kandidiranje na razpisih, ki omogočajo povezovanje sorodnih institucij s področja preprečevanja vseh oblik zasvojenosti.

6.3.6 Cilji s področja zdravljenja in socialnega urejanja (terapije, reintegracije):

- krepitev obstoječih struktur zdravljenja in reintegracije,
- podpora visokopražnim programom v lokalni skupnosti,
- podpora Ambulanti za zdravljenje zasvojenosti,
- pospešiti razvoj programov psihosocialne obravnave posameznikov, ki se srečujejo s problem zasvojenosti, terapevtskih skupnosti in komun ter programov reintegracije in programov socialnega zaposlovanja zazdravljenih oseb, in s tem prispevati k zmanjšanju socialne izključenosti,

- spodbujanje kontinuitete obravnave in sodelovanja zavodov za prestajanje kazni, vzgojnih zavodov in prevzgojnih domov s programi socialne obravnave in različnih oblik zdravljenja.

6.4 OBVEŠČANJE JAVNOSTI IN SPODBUJANJE CIVILNE DRUŽBE K RAZUMEVANJU TEŽAV, POVEZANIH Z ZASVOJENOSTJO OD DROG-PROMOCIJA

Splošno javnost je potrebno seznaniti s pojavom raznih oblik zasvojenosti. Vse pomembnejše dogodke je potrebno medijsko podpreti. Ob mesecu preprečevanja zasvojenosti Mladinski center Nova Gorica organizira skupno novinarsko konferenco številnih akterjev in organizacij lokalne skupnosti, ki z različnimi dogodki obeležujejo mesec preprečevanja zasvojenosti. S skupno iniciativo pod sloganom »V znanju in povezovanju je moč«, si Mladinski center prizadeva povezati lokalno skupnost v sodelovanje na področju preventive in preprečevanja zasvojenosti. S sodelovanjem in povezovanjem na skupni novinarski konferenci si želijo doseči večjo odmevnost svojih in skupnih prizadevanj ter pozornost ciljnih skupin oz. celotne lokalne skupnosti in širše družbe.

6.4.1 Prioritetni cilji Mladinskega centra kot izvajalca programa preventive v MONG in koordinatorja aktivnosti LAS:

- zagotoviti sodelovanje različnih akterjev, zlasti civilne družbe, na vseh področjih, ki se tičejo preprečevanja in zmanjševanja vseh oblik zasvojenosti,
- nadaljevanje skupne iniciative na podlagi dobre prakse, ki se je pričela novembra 2014. Obveščanje javnost in spodbujanje civilne družbe k razumevanju težav, povezanih z kemičnimi in nekemičnimi zasvojenostmi preko promocije dogodkov in aktivnosti, plakatov, radijskih, televizijskih in časopisnih objav. Poseben poudarek je na skupni iniciativi »V znanju in povezovanju je moč«, ki se sicer organizira ob novembru-mesecu preprečevanja zasvojenosti, dejavnosti pa so porazdeljene v daljšem časovnem obdobju. Preko skupne novinarske konference in drugih oblik promocije vse aktivnosti in dogodke sodelujočih organizacij, zavodov društev itd. tudi medijsko podremo. V okviru celotne preventive se izvaja promocija zdravega načina življenja. Poudarek je tudi na prizadevanju, da se javnosti poskuša približati posameznike s težavami zaradi zasvojenosti. Nadaljevanje izvajanja dnevov odprtih vrat institucij, organizacij, društev, ki v lokalnem okolju izvajajo programe s tega področja
- preko celega leta v okviru preventive in promocije zdravega življenja informiranje javnosti o stanju glede drog oz. različnih oblik zasvojenosti (posveti, predavanja, tabori, brošure, prireditve, didaktični materiali…)
- senzibilizacija javnosti v odnos do posameznikov, ki se soočajo s težavami zaradi zasvojenosti,
- redno sodelovanje z mediji,
- sodelovanje LAS Nova Gorica z ostalimi LAS v regiji in širše ter nacionalnimi zavodi, resorji in organizacijami (Ministrstvo za zdravje, NIJZ…)
- pridobivanje prostovoljcev za pomoč pri izvajanju aktivnosti,

- pomoč pri izvajanju dnevov odprtih vrat, institucij, organizacij, društev, ki v loklanem okolju izvajajo programe s tega področja.

6.5 DEJAVNOST ZA ZMANJŠEVANJE PONUDBE DROG

Največ dejavnosti za zmanjševanje ponudbe drog izvajata policija in pravosodni sistem, ki na področju preprečevanja uporabe drog izvajata naloge v skladu s svojimi pristojnostmi.

Po podatkih Policijske postaje Nova Gorica se v našem lokalnem okolju problematika prepovedanih drog izkazuje predvsem v tem, da iz sosednje Italije prihajajo odvisniki z namenom nakupa prepovedanih drog ter v novodobnem izzivu preprodaje različnih t.i. novih psihoaktivnih snovi. Problematika se zaradi ukrepov policije zmanjšuje. Sodelovanje LAS Nova Gorica s policijo je zelo dobro.

6.5.1 Prioritetni cilji Mladinskega centra kot koordinatorja aktivnosti LAS:

- Mladinski center Nova Gorica sodeluje s Policijsko postajo Nova Gorica pri izobraževanju/predavanju za zaposlene in mentorje mladinskih delavnic ter pri pridobivanju podatkov o stanju na področju uporabe prepovedanih drog na Goriškem.
- nadaljevanje povezovanja in usklajevanje preventivnih dogodkov, predvsem v sklopu iniciative »V znanju in povezovanju je moč«,
- nadgradnja sodelovanja v okviru obstoječih in novih dejavnosti s področja preprečevanja in zmanjševanja zasvojenosti.

6.5.2 Cilji akterjev s področja zmanjševanja ponudbe drog:

- okrepiti in izvajati dejavnosti proti organiziranemu kriminalu, prepovedanem prometu z drogami ter drugimi oblikami kriminala v povezavi z drogami,
- izvajanje obveščevalnega in analitičnega dela pri odkrivanju kaznivih dejanj,
- sodelovanje različnih institucij z različnih področij pri programih za preprečevanje in zmanjševanje vseh oblik zasvojenosti,
- skrb za strokovno raven znanja organov odkrivanja in pregona,
- mednarodno sodelovanje z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami ter dejavno sodelovanje pri njihovem delu z namenom zmanjševanja ponudbe prepovedanih drog,
- sodelovanje pri izvajanju sistema zgodnjega odkrivanja novih drog in obveščanja,
- zajeziti pretok drog na t.i. »balkanski poti«,
- zagotoviti zgodnjo prepoznavo novih sintetičnih drog in njihovo regulacijo,
- zmanjšati nezakonito proizvodnjo prepovedanih drog in prometa z njimi,
- okrepiti sistem za preprečevanje vnosa drog v zapore,
- izvajati dejavnosti policije na lokalni ravni,
- zagotoviti celovitejše obravnavanje storilcev kaznivih dejanj v zvezi s prepovedanimi drogami,
- vzpostaviti strateško analitiko za področje prepovedanih drog,
- zagotoviti ustrezen nadzor na mejah zaradi preprečevanja vnosa drog v Slovenijo,

- okrepiti dejavnosti proti organiziranemu kriminalu v zvezi z nedovoljenim prometom s prepovedanimi drogami.

6.6 NOVEMBER-MESEC PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI

Z namenom povezovanja in skupnega delovanja na področju preprečevanja rizičnih/škodljivih vedenj in zlorabe drog ter osveščanja o problematiki zasvojenosti se je Mladinski center kot izvajalec primarne preventive v Mestni občini Nova Gorica in koordinator Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti povezal s številnimi akterji na področju zasvojenosti. Od leta 2014 do 2016 smo sodelovali z Zavodom Pelikan – Karitas Skupnost Srečanje, pobudniki in organizatorji projekta Za mladost brez drog, Policijsko upravo Nova Gorica, s ŠENT-om, Dnevnim centrom za uporabnike prepovedanih drog Nova Gorica, Osnovno šolo Milojke Štrukelj, Dnevnim centrom Žarek in Kriznim centrom za otroke in mladostnike 10-ka, ki delujeta pod okriljem Centra za socialno delo Nova Gorica, vseslovenskim družbeno odgovornim programom neodvisen.si, Nova Gorica, otrokom prijazno Unicef-ovo mesto, Glasbeno šolo Nova Gorica in Hišo mladih Ajdovščina.

Ob mesecu preprečevanja zasvojenosti organiziramo sklop predavanj o vzgoji ter dogodke v soorganizaciji z drugimi akterji v sklopu skupne iniciative »V znanju in povezovanju je moč«. Vse aktivnosti se promoviramo na skupni novinarski konferenci, skupnih letakih, plakatih in v spletnih najavah.

Kot izvajalci preventive se udeležujemo Nacionalne konference ob mesecu preprečevanja zasvojenosti.

6.6.1 Prioritetni cilji Mladinskega centra Nova Gorica kot izvajalca programa preventive v MONG ter koordinatorja LAS:

- nadaljevanje povezovanja in usklajevanje preventivnih dogodkov ter razvoj iniciative »V znanju in povezovanju je moč«,
- nadgradnja sodelovanja v okviru obstoječih in novih dejavnosti s področja preprečevanja in zmanjševanja zasvojenosti.

6.7 EVALVACIJA PROGRAMOV, RAZISKOVALNO DELO IN IZOBRAŽEVANJE

6.7.1 Evalvacija programov

Kontinuirano ovrednotenje programov in aktivnosti je ena pomembnejših dejavnosti, s katero se zagotavlja izvajanje učinkovitih programov, ki naslavljajo realne potrebe in probleme. Ovrednotenje pripomore h kakovosti programov in racionalni porabi finančnih sredstev. V okviru ovrednotenja programa preventive v MONG Mladinski center Nova Gorica v vlogi koordinatorja LAS vsako leto izvaja evalvacijsko srečanje s predstavniki vzgojno izobraževalnih zavodov, člani LAS in predstavniki občine. Med izvajanjem programa poteka tudi procesno vrednotenje izvajanja preventivnih delavnic, preventivnih dejavnosti za starše, pedagoški kader in ostalih preventivnih aktivnosti.

6.7.2 Prioritetni cilji Mladinskega centra Nova Gorica kot izvajalca programa preventive v MONG ter koordinatorja LAS s področja evalvacije programov:

- nadaljevanje vrednotenja programa preventive v okviru letnih evalvacijskih srečanj,
- nadaljevanje procesnega vrednotenja izvajanja preventivnih delavnic in drugih preventivnih aktivnosti za otroke in mlade,
- nadaljevanja procesnega vrednotenja izvajanja preventivnih dejavnosti v družinskem okolju in za pedagoški kader,
- nadaljevanja procesnega vrednotenja izvajanja preventive v lokalnem okolju in civilni družbi,
- nadaljevanja ovrednotenja po končanem letnem programu,
- procesno in končno ovrednotenje pilotnih izvedb na novo oblikovanih vsebin/produktov.

6.7.3 Raziskovalno delo

Področje preprečevanja in zmanjševanja zasvojenosti, ki je usmerjeno v reševanje realnih potreb okolja je nemogoče učinkovito načrtovati brez izvajanja raziskav med specifičnimi ciljnimi skupinami programov in pridobivanja znanja in sodelovanja na širšem področju raziskovanja zasvojenosti.

6.7.4 Prioritetni cilji Mladinskega centra Nova Gorica kot izvajalca programa preventive v MONG ter koordinatorja LAS s področja raziskovalnega dela:

- podpora raziskovalnemu delu na področju zasvojenosti,

- raziskovalna dejavnost na področju življenjskega sloga in tveganih vedenj otrok in mladih v MONG,

- priprava analize stanja in potreb pedagoškega kadra v MONG,
- priprava analize stanja in potreb ciljne skupine staršev v MONG,
- povezovanje z institucijami terciarnega izobraževanja v MONG na področju raziskovanja stanja in preprečevanja ter zmanjševanja zasvojenosti,
- izvajanje pilotnih izvedb novo oblikovanih programov in analiza učinkovitosti novih dejavnosti.

6.7.5 Izobraževanje

Za kakovostno izvajanje in koordiniranje dejavnosti s področja preprečevanja zasvojenosti je nujno zagotoviti stalno usposabljanje s področja preprečevanja in zmanjševanja zasvojenosti vseh akterjev, ki delujejo na področju zasvojenosti.

6.7.6 Prioritetni cilji Mladinskega centra Nova Gorica kot izvajalca programa preventive v MONG ter koordinatorja LAS:

- razvijati ustrezno in kontinuirano izobraževanje za strokovno javnost, mentorje in zaposlene, ki izvajajo programe, pedagoške delavce in strokovne službe vzgojno izobraževalnih zavodov in drugih institucij,
- kontinuirano izvajanje izobraževalnih programov za starše,
- kontinuirano širjenje znanja s področja zasvojenosti v širši civilni družbi,
- udeležba na nacionalni konferenci ob mesecu preprečevanja zasvojenosti,
- povezovanje z institucijami terciarnega izobraževanja za izvedbo usposabljanj/izobraževanja s področja zasvojenosti,
- udeležba na strokovnih posvetih, konferencah in drugih usposabljanjih/izobraževanjih s področja zasvojenosti.

6.8 MEDNARODNO SODELOVANJE

Globalna narava problematike zasvojenosti narekuje nujnost mednarodnega sodelovanja. Slovenija ima v širšem prostoru specifično lego, kar še posebej velja za Mestno občino Nova Gorica, ki se nahaja ob meji s sosednjo Italijo. V naš prostor prodirajo tudi številni sociokulturni vplivi, zaradi katerih je spremljanje dogajanja na širšem mednarodnem področju in rešitev, ki se posledično oblikujejo nujno za prilagajanje najsodobnejšim načinom za reševanje problematike, ki jo povzroča zasvojenost. Pri čemer zagotovo ne gre slepo vedno in na vseh področjih prenašati t.i. »dobrih praks« iz tujine, ker je, posebej za kakovostno preventivo, izrednega pomena zavedanje, da je specifika posameznega okolja/ciljne skupine/posameznika odločilnega pomena pri oblikovanju učinkovitih pristopov in programov.

6.8.1 Prioritetni cilji Mladinskega centra Nova Gorica kot izvajalca programa preventive v MONG ter koordinatorja LAS:

- mednarodno sodelovanje z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami ter dejavno sodelovanje pri njihovem delu (poudarek na čezmejnem sodelovanju z institucijami, ki se ukvarjajo s problematiko zasvojenosti),
- prirejanje strokovnih srečanj/usposabljanj/izobraževanj z gostovanji lokalnih in tujih strokovnjakov,
- kontinuirano pridobivanje znanja s področja zasvojenosti, na osnovi študij in raziskovanja v tujini,
- čezmejno sodelovanje in trženje obstoječih in novih preventivnih dejavnosti.

6.9 KOORDINACIJA NA LOKALNI RAVNI

V skladu z ReNPPD14-20 je z različnimi ukrepi treba zagotoviti ustrezno politično, finančno ter kadrovsko podporo za izvajanje dejavnosti, ki so opredeljene v ReNPPD14-20, s čemer bo zagotovljeno učinkovito delo na področju zmanjševanja povpraševanja po drogah in zmanjševanje ponudbe prepovedanih drog ter pojavnost vseh oblik zasvojenosti.

V lokalni skupnosti je treba ustvarjati take življenjske razmere, ki bodo prebivalcem omogočale razvijati življenjske sloge brez uporabe drog oz. kakršnekoli oblike zasvojenosti, oziroma, če že uporabljajo droge, da bo njihova uporaba čim manj tvegana.

Učinkovito izvedbo zastavljenih ciljev je možno izpeljati le ob povezanosti vseh izvajalcev preventivnih programov, za kar ima osnovno nalogo LAS kot strokovno posvetovalni organ župana in koordinator vseh preventivnih aktivnosti v lokalnem okolju.

Mestna občina Nova Gorica na lokalni ravni podpira delovanje LAS, ki usklajuje dejavnosti na lokalni ravni in medsebojno interesno povezovanje akterjev s področja zasvojenosti.

6.9.1 Prioritetni cilji Mladinskega centra Nova Gorica kot koordinatorja LAS:

- izvedba sej LAS,
- izplačevanje vseh finančnih obveznosti LAS,
- priprava Letnih delovnih načrtov LAS za posamezno leto,
- spremljanje finančnega toka na stroškovnem mestu programa preventive,
- poročanje o porabi sredstev,
- priprava analize raziskav na področju življenjskega sloga in tveganih vedenj otrok in mladih v MONG
- priprava Poročila o delovanju LAS za preteklo štiriletno obdobje,
- priprava Programa LAS za prihodnje štiriletno obdobje na podlagi aktualnih podatkov,
- sistematično obveščanje javnosti preko javnih medijev o stanju, ciljih in aktivnostih ter programih LAS,
- povezovanje z izvajalci programov za sistematično obveščanje ciljnih populacij,
- iskati sofinanciranje programov iz drugih virov,
- okrepiti sodelovanje LAS z vsemi izvajalci preventivnih programov v občini,
- povezovanje z drugimi LAS v regiji in širše,
- sodelovanje z institucijami na nacionalni ravni: MZ, NIJZ, Uradom za droge…

7. VIRI IN NOSILCI ODGOVORNOST ZA URESNIČEVANJE CILJEV PROGRAMA LAS 2017-2020

DEJAVNOST	NOSILEC	VIRI FINACIRANJA
Preventivni program MONG v šolskem in družinskem okolju ter civilni družbi	Mladinski center Nova Gorica	-Mestna občina Nova Gorica -Razpisi
Dnevni center Žarek	Center za socialno delo Nova Gorica	-Mestna občina Nova Gorica - druge občine -Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti -Zavod RS za zaposlovanje, OE Nova Gorica - donacije
DC Šent, dnevni center za uporabnike prepovedanih drog	DC Šent, dnevni center za uporabnike prepovedanih drog	-Mestna občina Nova Gorica -druge občine -Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti -Ministrstvo za zdravje - drugi viri financiranja
Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica	Ambulanta za zdravljenje zasvojensoti Nova Gorica	-Mestna občina Nova Gorica -druge občine -Ministrstvo za zdravje -Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti -drugi viri financiranja
Terapevtska skupnost Srečanje	Zavod Karitas Samarijan - Terapevtska skupnost Srečanje	-Mestna občina Nova Gorica -drugi viri financiranja
Društvo Projekt Človek	Društvo Projekt Človek	-Mestna občina Nova Gorica - drugi viri financiranja
Drugi akterji		

9. ZAKLJUČEK

Mestna občina Nova Gorica že vrsto let predstavlja primer dobre prakse na področju zagotavljanja kakovosti in dostopnosti programov preprečevanja različnih oblik zasvojenosti.

O uspešnosti programa priča tudi dejstvo, da se na Mladinski center Nova Gorica in Lokalno akcijsko skupino za preprečevanje zasvojenosti obračajo tudi predstavniki drugih občin, ki bi po našem vzoru želeli usmerjeno delovati na področju preprečevanja zasvojenosti v svojih okoljih (Hiša mladih Ajdovščina, Center za mlade Domžale, ZTKMŠ Brda).

Mreža akterjev v naši lokalni skupnosti pokriva vsa področja od preventivnih programov, socialne in zdravstvene oskrbe trenutno neozdravljivih bolnikov s kronično omamo kot socialno in zdravstveno urejanje zasvojencev.

Na področju preventive v svojem delovanju stremimo k oblikovanju in izvajanju takšnih aktivnosti, ki so v skladu s standardi kakovosti na področju preventivnih programov. Tako na tem področju kot ostalih področjih preprečevanja in zmanjševanja zasvojenosti in škode, ki jo le-ta prinaša, vidimo pomen krepitve in razvoja že obstoječe mreže programov.

LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica si bo tudi v prihodnjem obdobju ob podpori Mestne občine Nova Gorica prizadevala uspešno izvajati svoje naloge in nuditi strokovno podporo razvoju in krepitvi dejavnosti za preprečevanje zasvojenosti v našem lokalnem okolju.

10. VIRI IN LITERATURA

BROTHERHOOD, A., SUMNALL, H.R. & THE PREVENTION STNDARDS PARTNERSHIP. European drug prevention quality standards. EMCDDA Manual. Luxembrug: Publications Office of the European Union, 2011.

LOKLANA AKCIJKSA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA Poročilo o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2017-2012. Nova Gorica: LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica, 2013.

LOKLANA AKCIJKSA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA Program Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2012-2015. Nova Gorica: LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica, 2012.

LOKLANA AKCIJKSA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA Poročilo o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti. Nova Gorica: LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica, 2007.

LOKLANA AKCIJKSA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA Poročilo o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti. Nova Gorica: LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica, 2007.

LOKLANA AKCIJKSA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI V MESTNI OBČINI NOVA GORICA Predstavitev raziskav o razširjenosti uporabe drog in izvajalcev primarne preventive v Mestni občini Nova Gorica. Nova Gorica: Mestna občina Nova Gorica, Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti, 2006.

ZBORNIK 7. nacionalne konference lokalnih akcijskih skupin (LAS) Novo mesto, 3. november 2004. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje, Urad za droge, 2005.

Zbornik 3. konference lokalnih akcijskih skupin (LAS) Škofja Loka, 17. november 2000. Tematska št. Biltena Odmevi: 4. Ljubljana: Urad vlade RS za droge, 2001.

Preventivna platforma. Dostopno na: http://www.preventivna-platforma.si/o-preventivi/

RAMOVŠ, J. in RAMOVŠ, R. Preprečevanje omamljanja in zasvojenosti. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka, 2010).

TALIĆ, S. Osnove preventive. Inštitut UTRIP, 2012. Dostopno na: http://www.preventivna-platforma.si/docs/posvet2012/Izobrazevanje_osnove_preventive_talic.pdf

TALIĆ, S. in KOŠIR, M. Priročnik na temo osnov preventive in vrednotenja preventivnih programov. Ljubljana: Inštitut za raziskave in razvoj »Utrip«, 2014. Dostopno na: http://www.preventivna-platforma.si/produkti/smernice/

KAŠNIK, M., ROSTOHAR K., in POGOREVC N. Standardi kakovosti preventivnih programov na področju drog [online] . Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2016. Dostopno na: http://www.nijz.si/

11. PRILOGE

1. Priloga 1: Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica (Uradni list RS, št. 2/2016 z dne 15.1.2016)

2. Priloga 2: Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica (Uradni list RS, št. 5/2014 z dne 20.1.2014)

3. Priloga 3: Odlok o sofinanciranju programov s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica (Uradni list RS, št. 78/2009 z dne 5.10.2009)